

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **J. M.**, bývajúceho v S., zastúpeného JUDr. J. I., advokátom v N., proti žalovanej **M. C.**, bývajúcej v S., **o určenie neplatnosti závetu a listiny o vydedení z X.**, vedenej na Okresnom súde Nové Zámky pod sp.zn. 9 C 129/2008, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 9. septembra 2009 sp.zn. 25 Co 51/2009, rozhodol

t a k t o :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Nitre z 9. septembra 2009 sp.zn. 25 Co 51/2009 **z r u š u j e** a vec vracia Krajskému súdu v Nitre na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Nové Zámky rozsudkom z 9. februára 2009 č.k. 9 C 129/2008-41 určil, že závet poručiťky E. M.M. rod. M., zomrelej X., ktorý bol spísaný X. v advokátskej kancelárii JUDr. Z. B. so sídlom D.X., je neplatný, rovnako ako aj listina o vydedení pojatá do závetu poručiťky E. M.M. rod. M.. Žalovanú zaviazal zaplatiť žalobcovi náhradu trov konania 258,86 € do rúk jeho advokáta do troch dní od právoplatnosti rozsudku. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že predmetný závet ako aj listina o vydedení sú neplatné z toho dôvodu, že podľa zákona nie je možné, aby vyhotoviteľ závetu bol zároveň aj svedkom a aby vyhotoviteľ a svedok v jednej osobe závet vyhotovil a sám sebe prečítal, aby ho vzápätí ešte aj a podpísal. Okrem toho, advokátka žalovanej uviedla ďalší dôvod, ktorý nebol uvedený v závete a pre ktorý sa rozhodla poručiťka svoj majetok prenechať žalovanej a to, že existuje akási rodinná dohoda o tom, že majetok, ktorý vniesla do manželstva budú dediť jej príbuzní, naopak, majetok, ktorý vniesol do manželstva žalobca, budú dediť jeho príbuzní. V závete je zle koncipovaná otázka poslednej vôle poručiťky, pretože zákon jednoznačne hovorí, že musí byť výslovne prejavená posledná vôľa poručiťka a v danom prípade táto vôľa nie je v tomto závete uvedená. Čo sa týka listiny o vydedení, mal prvostupňový

súd za to, že dôvody, ktoré majú existovať pre vydedenie podľa § 469a Občianskeho zákonníka, nie sú v tomto závete tak konkretizované, ako by mali byť podľa tohto zákonného ustanovenia, pretože iba znenie, že o poručiťku (žalobca – pozn. dovolacieho súdu) trvale neprejavuje opravdivý záujem, ktorý by mal prejavovať, je nedostatočný. Preto závet a listina o vydedení nezodpovedajú formálnoprávnym náležitostiam príslušných ustanovení zákona a preto podľa § 40 Občianskeho zákonníka sú neplatné. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p.

Krajský súd v Nitre na odvolanie žalovanej rozsudkom z 9. septembra 2009 sp.zn. 25 Co 51/2009 rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že žalobu zamietol. Žalovanej náhradu trov konania nepriznal. Svoje rozhodnutie vo veci samej v zásade odôvodnil tým, že súd prvého stupňa nesprávne právne posúdil vec tým, že nesprávne vyložil správne použité ustanovenie § 476b Občianskeho zákonníka. Z vykonaného dokazovania, a to z listiny vyhotovenej dňa X. v advokátskej kancelárii JUDr. Z. B. označenej ako “Závet“ jednoznačne vyplýva, že poručiťka pred dvoma súčasne prítomnými svedkami JUDr. Z. B., advokátkou a S. H. výslovne prehlásila, že listina (zriadená v inej písomnej forme ako vlastnoručne poručiťkou – pozn. dovolacieho súdu) obsahuje jej poslednú vôľu (podľa ktorej odkázala všetky svoje hnutel'né a nehnuteľné veci závetnej dedičke M. C., rod. T., nar. X.). Závet bol poručiťkou a oboma svedkami podpísaný, pričom obsahuje aj uvedenie dňa, mesiaca a roku, kedy bol podpísaný. Neboli preukázané skutočnosti spôsobujúce testováciu nespôsobilosť poručiťky. Keďže závet je zriadený v súlade s ustanoveniami § 476 ods. 1, 2 a § 476b Občianskeho zákonníka, je platný. Pokiaľ ide o otázku tzv. listiny o vydedení odvolací súd poukázal na to, že je pravdou, že v závete je uvedená aj veta o tom, že svojho zákonného dediča – manžela zo svojho majetku vydedí, lebo o poručiťku trvale neprejavil opravdivý záujem, ktorý by mal prejavovať. Podľa § 469a ods. 1 Občianskeho zákonníka však vydediť môže poručiť z taxatívne uvedených dôvodov iba potomka, teda žiadnu inú osobu a v žiadnom prípade nemôže vydediť manžela. Z toho vyplýva, že je samozrejmé, že takáto zmienka v závete alebo vyhlásenie poručiťky v závete je právne nulitné, právne irelevantné. Výrok o trovách konania (celého) odôvodnil tým, že v konaní úspešná žalovaná sa svojho procesného práva na náhradu trov konania výslovne vzdala.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca. Žiadal, aby dovolací súd rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Vyslovil názor, podľa

ktorého odvolací súd nesprávne právne posúdil vec, keď poukazoval na to, že súd prvého stupňa si nesprávne vyložil ustanovenie § 476b Občianskeho zákonníka. Odvolací súd vychádzal z toho, že pisateľom, ale i svedkom mohol byť v jednej osobe advokát. Fakt je ten, že súd prvého stupňa postupoval striktne podľa § 476b Občianskeho zákonníka a toto mal akceptovať aj odvolací súd. Navyiac žalovaná sama spochybnila závet, keď uviedla, že okrem napadnutého závetu poručiiteľka vyhotovila ďalší závet, a to na syna žalovanej T. C.. Aj túto skutočnosť mal odvolací súd pri posudzovaní platnosti, resp. neplatnosti brať do úvahy.

Žalovaná sa k dovolaniu nevyjadrila.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) prejednal dovolanie bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) skúmajúc najskôr, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému ho zákon pripúšťa.

Dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V prejednávanej veci odvolací súd rozhodol rozsudkom. V zmysle ustanovení § 238 O.s.p. platí, že ak dovolanie smeruje proti rozhodnutiu vydanému v tejto procesnej forme, je prípustné, ak je ním napadnutý zmeňujúci rozsudok (§ 238 ods. 1 O.s.p.) alebo rozsudok, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci (§ 238 ods. 2 O.s.p.), alebo rozsudok potvrdzujúci rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd v jeho výroku vyslovil, že je dovolanie prípustné, pretože po právnej stránke ide o rozhodnutie zásadného významu, alebo ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 (§ 238 ods. 3 O.s.p.).

V danom prípade je dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, ktorý vykazuje znaky rozsudku podľa § 238 ods. 1 O.s.p.

V zmysle ustanovenia § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami

uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Dovolacie dôvody pritom neposudzuje len podľa toho, ako ich dovolateľ označil, ale podľa obsahu tohto opravného prostriedku.

Vzhľadom na zákonnú povinnosť (§ 242 ods. 1 veta druhá O.s.p.) skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p., zaoberal sa dovolací súd predovšetkým otázkou, či konanie v tejto veci nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 písm.a/ až g/ O.s.p., pričom nezistil existenciu žiadnej podmienky prípustnosti dovolania uvedenej v tomto zákonom ustanovení a ani samotný dovolateľ žiadnu z týchto väd nenamietal.

Dovolateľ namieta, že zmeňujúci rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm.c/ O.s.p.). Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. K nesprávnomu právnomu posúdeniu veci dochádza vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval, alebo zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

V preskúmvanej veci z obsahu odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu je zrejmé, že dovolací súd (na rozdiel od súdu prvého stupňa) vychádzal z názoru, že listina obsahujúca poslednú vôľu poručiťky, alografný závet bol zriadený v súlade s ustanovením § 476b Občianskeho zákonníka a spĺňa všetky zákonom vyžadované náležitosti, keď je nesporné, že ním poručiťka odkázala všetky svoje hnutel'né a nehnuteľné veci závetnej dedičke – žalovanej, obsahuje aj prejav poručiťky, potvrdený dvomi súčasne prítomnými svedkami, o tom, že listina obsahuje jej poslednú vôľu, závet je poručiťkou aj svedkami podpísaný a je v ňom uvedený deň, mesiac a rok, kedy bol podpísaný, preto je tento závet platný. V súvislosti s listinou o vydedení dovolací súd konštatoval, že vyhlásenie poručiťky o vydedení manžela – žalobcu je právne irelevantné, nakoľko podľa ustanovenia § 469a ods. 1 Občianskeho zákonníka poručiť môže z taxatívne uvedených dôvodov vydediť iba potomka.

Skutkové zistenia potrebné pre posúdenie otázky (ne)platnosti závetu z hľadiska ustanovení § 476 ods. 1, 2 a § 476b Občianskeho zákonníka, z ktorých vychádzali oba sudy nižšieho stupňa pri rozhodovaní, sú v prejednávanej veci postačujúce aj pre rozhodnutie dovolacieho súdu.

Poručiteľ môže závet buď napísať vlastnou rukou, alebo ho zriadiť v inej písomnej forme za účasti svedkov alebo vo forme notárskej zápisnice (§ 476 ods. 1 Občianskeho zákonníka).

V každom závete musí byť uvedený deň, mesiac a rok, kedy bol podpísaný, inak je neplatný (§ 476 ods. 2 Občianskeho zákonníka).

Podľa ustanovenia § 476b Občianskeho zákonníka závet, ktorý poručiteľ nenapísal vlastnou rukou, musí vlastnou rukou podpísať a pred dvoma svedkami súčasne prítomnými výslovne prejavíť, že listina obsahuje jeho poslednú vôľu. Svedkovia sa musia na závet podpísať.

V zmysle posledne citovaného ustanovenia § 476b Občianskeho zákonníka závet možno urobiť aj tak, že ho poručiteľ nenapíše vlastnou rukou, ale musí ho vlastnou rukou podpísať. Závet môže napísať iná osoba ako poručiteľ, alebo môže byť napísaný mechanickými, či v súčasnosti skôr elektronickými prostriedkami, najmä na počítači, ale vytlačený v papierovej podobe. Ide o alografný závet, ktorý musí poručiteľ vlastnoručne podpísať a pred dvoma súčasne prítomnými svedkami výslovne prejavíť, že listina obsahuje jeho poslednú vôľu. Svedkovia sa musia na závete tiež podpísať, pričom pri tejto forme závetu svedkovia osvedčujú svojimi podpismi obsah poručiteľovho vyhlásenia a nie obsah závetu. Samozrejme, že aj pre túto formu závetu sa vyžaduje, aby bol v ňom uvedený deň, mesiac a rok, kedy bol podpísaný.

Ako z výsledkov vykonaného dokazovania nepochybne vyplýva, sporný závet spĺňa všetky požiadavky podmieňujúce platnosť alografného závetu v zmysle citovaných ustanovení § 476 ods. 1, 2 a § 476b Občianskeho zákonníka. Preto právny záver odvolacieho súdu, podľa ktorého je sporný závet platný, je správny. Na správnosti tohto právneho záveru nič nemení dovolateľom v dovolaní vyslovený názor, podľa ktorého namiesto toho, aby odvolací súd akceptoval striktný postup prvostupňového súdu podľa § 476b Občianskeho zákonníka, na rozdiel od súdu prvého stupňa vychádzal z toho, že pisateľom, ale i svedkom mohol byť v jednej osobe advokát. Ako totiž správne uviedol v tejto súvislosti odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia, zo žiadneho ustanovenia Občianskeho zákonníka nevyplýva zákaz, aby pisateľ závetu, aj keď je ním advokát, nemohol byť zároveň svedkom, ktorý je súčasne prítomný pri výslovnom prejave poručiteľa, že listina obsahuje jeho poslednú vôľu. Totožnosť osoby pisateľa (alebo predčitateľa) a svedka nevyklučuje ani § 476c

Občianskeho zákonníka, v ktorom je upravená osobitná forma alografného závetu v prípade, keď porúčiteľ z nejakého dôvodu nemôže čítať alebo písať.

Napriek tomu, že dovolateľ odôvodnil dovolanie (iba) tým, že napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci a nenamietal existenciu inej vady konania, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm.b/ O.s.p.), dovolací súd dospel k záveru, že v prejednáwanej veci je konanie postihnuté práve touto posledne uvedenou vadou.

Odvolací súd je viazaný skutkovým stavom, tak ako ho zistil súd prvého stupňa s výnimkami ustanovenými v odsekoch 2 až 7 (§ 213 ods. 1 O.s.p.).

Odvolací súd môže doplniť dokazovanie aj vykonaním ďalších dôkazov, ktoré nenavrhl účastníci konania, za podmienok uvedených v § 120 ods. 1 tretej vete alebo pri zisťovaní väd konania podľa § 212 ods. 3 (§ 213 ods. 5 veta prvá O.s.p.).

Súd môže výnimočne vykonať aj iné dôkazy, ako navrhujú účastníci, ak je ich vykonanie nevyhnutné pre rozhodnutie vo veci (§ 120 ods. 1 veta tretia O.s.p.).

Ako vyplýva z obsahu spisu, žalovaná v odvolaní proti rozsudku súdu prvého stupňa o.i. uviedla, že “o tom, že nebohá M. E. pre prípad smrti rozhodla tak, ako je uvedené v tomto záвете, je dôkazom to, že nebohá E. M. okrem predmetného závetu vyhotovila aj ďalší závet pre syna odporkyne, t.j. T. C. nar. X. X.“. Pritom je zrejmé, že ide o novú skutočnosť, resp. nový dôkaz, ktorý nebol uplatnený pred súdom prvého stupňa. Aj keď paradoxne tento dôkaz označila práve žalovaná vo svojom odvolaní (až v odvolaní), s prihliadnutím aj na fakt, že účastníci konania ani neboli súdom prvého stupňa poučení podľa § 120 ods. 4 O.s.p. (čo zrejme uniklo pozornosti odvolacieho súdu), ide o dôkaz, ktorého vykonanie bolo nevyhnutné pre rozhodnutie vo veci, pretože ak by takýto, žalovanou označený druhý závet existoval a bol by vyhotovený po dni X., pričom by popri záвете z X. nemohol obstať, bez ohľadu na to, že sporný závet bol zriadený v súlade s ustanovením § 476b Občianskeho zákonníka, týmto neskorším závetom by sa sporný závet zrušil (§ 480 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Preto pokiaľ odvolací súd v tomto smere nevykonal dokazovanie, podľa názoru dovolacieho súdu rozhodnutie odvolacieho súdu vychádza z neúplne zisteného skutkového stavu veci z dôvodu, že súd pri vykonávaní dokazovania nepostupoval v súlade s príslušnými, vyššie uvedenými ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku.

So zreteľom na uvedené Najvyšší súd Slovenskej republiky podľa § 243b ods. 1 O.s.p. rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V novom rozhodnutí rozhodne odvolací súd aj o náhrade trov konania vrátane trov dovolacieho konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 28. júla 2010

JUDr. Eva Sakálová, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová